TWEEDE KAMERFRACTIE PARTIJ VAN DE ARBEID

GESPROKEN TEKST GELDT !

Den Haag, 7 juli 1989 Binnenhof la

EMBARGO TOT HET MOMENT VAN UITSPREKEN.

TOESPRAAK W. KOK

VOORZITTER PVDA-TWEEDE KAMERFRACTIE VERKIEZINGSCONGRES PVDA DEN HAAG, 7 JULI 1989

Congres,

U hebt mij zojuist aangewezen de Partij van de Arbeid aan te voeren bij de komende Kamerverkiezingen. Een opdracht die ik aanvaard, een eer die ik op waarde schat. Te meer omdat ik mij realiseer dat ik de eerste nieuwe lijsttrekker van de PvdA ben in meer dan twintig jaar. En op deze plaats in de voetsporen treedt van Joop den Uyl. Ik zal er alles aan doen om het vertrouwen dat hij drie jaar geleden liet blijken en dat nu door u is bevestigd niet te beschamen.

Ons staat een meer sociale en meer democratische toekomst voor ogen.

Vrijheid en welvaart hebben meer waarde als zij worden gedeeld. Niemand wordt er beter van als anderen worden achtergesteld. Maar het gebeurt. Denivellering, het vergroten van inkomensverschillen is van economisch medicijn voor herstel tot ideologie van de kabinetten-Lubbers verheven. Van zogenaamde noodzaak tot een doel op zich. I

De vrijheid van ons allemaal blijft ingeperkt doordat er te weinig betaalde banen zijn, doordat velen niet van hun inkomen kunnen rondkomen, doordat de zorgen van alle dag, van hun familie of hun buurt, van hun veiligheid en hun toekomst, hen boven het hoofd groeien.

Vrouwen zijn pas echt vrij als zij haar recht op zelfstandheid kunnen benutten: zolang kinderopvang ontbreekt, vorming soms onbereikbaar is en er te weinig werk is, is dat doel niet bereikt.

Gekleurde inwoners van ons land zijn niet vrij omdat zij op zoek naar werk worden geconfronteerd met discriminatie. Maar ook voor anderen is er te weinig ruimte want er zijn meer belemmeringen voor ontplooiing en creativiteit.

In overheidsorganisaties, bij grote instellingen en ook bij bedrijven is er sprake van te veel

administratie en te weinig beroep op de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van mensen.

De afstanden tussen de burger en zijn bestuur, tussen de werkvloer en de directie werken

ontmoediging en soms verbittering in de hand.
Het zijn vele, misschien ongelijksoortige verschijnselen. Maar in de meer sociaaldemocratische jaren die komen gaan we zulke barrières stuk voor stuk slechten.
Een ieder van ons kan een bijdrage leveren. In organisaties, in sociale bewegingen, in de buurt of het werk. Maar ook de overheid en in het bijzonder de regering kan in haar werkwijze en uitstraling laten blijken waar het om gaat.
En daarom moeten mensen straks weer kunnen zeggen "dit is onze regering, er wordt weer naar ons geluisterd, er wordt weer rekening met ons gehouden".
Laten we vandaag een afspraak maken; ik beloof u alles uit de kast te zullen halen om de partij terug te brengen waar ze hoort; in de regering.
Niet om het regeren zelf, geen misverstand. Maar wél om in het beleid van alledag te zorgen voor evenwicht, samenhang en rechtvaardigheid. Er voor te zorgen dat de stem van de minst weerbaren onder ons in het bestuur van dit land weer wordt gehoord en vertegenwoordigd. En dat de stem van al diegenen die zich zorgen maken over de sociale en natuurlijke omgeving in een rijk land wordt vertegenwoordigd. En dat al diegenen die er wat aan willen doen worden aangemoedigd.
En U belooft elke dag van die korte campagne, elk uur dat U vrij kunt maken, mij te helpen deze partij en al die mensen te mobiliseren. Dan gaat er wat veranderen, dan is er voor iedereen weer perspectief. U en ik en al die mensen moeten worden samengebracht. Laten we dat vandaag afspreken.
Het vertrouwen van mensen in de politiek van het kabinet Lubbers/De Korte en de coalitiepartijen CDA en VVD is broos geworden. Te broos om een alternatief met de PvdA -na een harde en vurige campagne-tegen te houden. Deze kans laten wij, en de mensen waarvoor wij staan, niet lopen; daar kunt u van op aan. Dit kabinet heeft ook vertrouwen verspeeld door zijn gebrek aan kwaliteit. Welk kabinet heeft zo vaak de Kamer onjuist of onvolledig geïnformeerd, welk kabinet verloor onderweg zoveel bewindslieden, terwijl er toch nog zoveel brekebenen bleven zitten?
Gebrek aan bestuurlijke kwaliteit -het paspoort, de studiefinanciering, de visfraude en daarna ook nog boter bij de vis grotere en kleinere 'affaires' rond bewindslieden.
De PvdA zal er alles aan doen het vertrouwen van mensen in haar functioneren en in dat van 'de' politiek in het algemeen te vergroten. Door streng te zijn voor zichzelf, voor degenen met wie wordt samengewerkt en voor alle anderen.

Mensen moeten in alle opzichten op hun democratisch gekozen vertegenwoordigers en bestuurders kunnen vertrouwen. Ze moeten weten dat er naar hen geluisterd wordt. Eerlijkheid, integriteit en betrouwbaarheid in de politiek: ik zal me er de komende jaren met kracht voor inzetten juist dat vertrouwen, de kern van elke vertegenwoordigende democratie, te herstellen en te behoeden.

We maken de balans op en kijken vooruit.

In de inleiding van ons verkiezingsprogramma staat dat Nederland de afgelopen jaren economisch is versterkt. Maar ons milieu gaat achteruit, het aantal langdurig werklozen is niet gedaald, uitkeringsgerechtigden hebben van de welvaartsgroei niets gemerkt, op wezenlijke gemeenschapsvoorzieningen is te veel bezuinigd.

Het onderwijs wordt niet aangepast aan de behoefte van meer mensen aan ontplooiing en ontwikkeling.

Het beleid van CDA en VVD blijkt onevenwichtig.

Het is er niet in geslaagd - ondanks het economisch herstel - alle burgers perspectief te bieden. Zo is het maar net.

In Nederland -het kan niet genoeg benadrukt wordenzijn honderdduizenden mensen al jaren achteréén werkloos. Bepaalde groepen, bepaalde buurten worden in het bijzonder getroffen. Daar raken de mensen moedeloos, de problemen hopen zich op. Als dat zo door gaat worden buurten getto's. Het kabinet met de PvdA zal gericht die werkloosheid te lijf gaan. Met arbeidspools, met verlaging van de loonkosten, met steun aan lokale initiatieven, met arbeidsduurverkorting en educatief verlof. De werkgevers zijn de laatste jaren in de watten gelegd. Zij zullen nu medeverantwoordelijkheid moeten tonen. Door afspraken te maken en zich daar aan te houden. Gedeeltelijk arbeidsongeschikten moeten werk behouden of kunnen krijgen. Surinaamse, Antilliaanse, Turkse en Marokkaanse inwoners van Nederland hebben evenveel recht op een arbeidsplaats als alle anderen. Hun recht schept voor de overheid en de werkgevers een plicht.

Het is hoog tijd dat de overheid serieus met werkgevers en werknemers aan tafel gaat zitten om aan het onduldbare kwaad van de langdurige doelloosheid werkelijk een eind te maken. In een uitruil van rechten èn plichten. Want naar de mate waarin een reeël uitzicht op werk bestaat bijvoorbeeld door een werkervarings-of scholingsplaats, ontstaat de plicht om zo'n kans niet alleen te grijpen, maar ook om eigen initiatief te tonen. Initiatief moet zin hebben en dat is nu te vaak niet het geval. Daarom wordt veel en veel te veel geld aan uitkeringen besteed voor

mensen die kunnen werken, die willen werken en die zouden moeten werken. Jongeren en andere werklozen gaan hun eigen weg omdat onze arbeidsbemiddeling en -voorziening, onze scholing en ons werkloosheidsbeleid schromelijk te kort schieten. Miljarden kunnen op uitkeringen worden bespaard als zij voor bestrijding van werkloosheid worden ingezet. Weg met het zwarte circuit van grijs geworden jonge werklozen.
In de eerste vier jaar van een volgend kabinet moet het mogelijk blijken de weg naar volledige werkgelegenheid voor mannen en vrouwen in te slaan en een heel eind af te leggen.
Dan kunnen we in de loop van de jaren negentig de werkloosheid, die verwaarlozing en verspilling waarmee de PvdA niet wil leren leven, achter ons laten.
Dat gevecht tegen moedeloosheid en matheid, dat gevecht gaan we winnen.
Ik overdrijf niet als ik zeg dat in de grote steden in Nederland de verloedering dreigt. Tussen de 40 en 60% van de allochtone jongeren in Amsterdam is werkloos. Dat raakt ons allemaal.
Ed van Thijn heeft gelijk. Onze steden mogen niet gaan lijken op decors voor Amerikaanse televisie series.
Als hele stadswijken van de economische opbloei die elders in dezelfde stad plaats vindt worden losgekoppeld, als zichtbare vooruitgang gelukkig wel plaatsvindt maar met achterstelling en desintegratie gepaard gaat, liggen afnemende cohesie en onverdraagzaamheid op de loer.

Discriminatie en vreemdelingenhaat kunnen nooit worden vergoeilijkt, moeten altijd worden bestreden. In Zuid-Afrika, in Europa en in Den Haag. In de meer sociale, rechtvaardige en democratische samenleving waar wij aan gaan werken zal voor zowel de voedingsbodem als die verschijnselen geen plaats zijn.
Langzaam maar zeker bevechten vrouwen zich een sterkere positie in de samenleving. Het land waarvan Joke Smit dichtte dat vrouwen er willen wonen kan binnen bereik komen. Maar er moet nog veel gebeuren. Herverdeling van arbeid en van taken binnenshuis. Gelijke behandeling, betere opleiding, het tegengaan van geweld. Betaalbare kinderopvang- om de toegang tot de arbeidsmarkt te vergroten. De energie en de inzet van vrouwen is hard nodig. Om haar eigen positie te verbeteren en om politiek en samenleving een ander aanzien te geven. En daar kunnen we wat aan doen als we regeren. Want onze regering zal er één met en voor vrouwen zijn.
De tegenstellingen zijn groot geworden. Te groot

CDA en VVD hebben ervoor gekozen groepen mensen uit elkaar te laten groeien. De ruimte in de economie werd vooral gebruikt om koopkracht te scheppen waar deze al behoorlijk aanwezig was. De uitkeringen bleven achter, dat was een keus, geen natuurverschijnsel.
En als de kerken opkwamen tegen wat zij noemden "de nieuwe armoede" was er altijd wel een bewindsman te vinden die kwam uitleggen dat lage uitkeringen nodig waren in de strijd tegen de werkloosheid, dat het met de armoede wel meeviel.Ik mag hier geen krachttermen gebruiken.
En volgens mevrouw Beckers ben ik trouwens toch maar een manager die toevallig uit de vakbeweging afkomstig is.
Dus zeg ik, zonder krachtteremn maar wel krachtig: wat mij vroeger, wat mij in de afgelopen drie jaar het meest heeft gestoord, is die muur van zelfvoldaanheid, die armoedige rechtvaardiging van ongelijkheid, die pseudo-wijze uitleg van het nut van inkomensverschillen.
Ik ben gewend op argumenten in te gaan. Maar als bankiers en de kinderen van bankiers, als de snelle jongens en goed opgeleide wonderkinderen, als al die overbetaalde of vermogende landgenoten mij komen uitleggen waarom het minimumloon omlaag moet, waarom de uitkeringen bevroren moeten blijven, waarom verpleegkundigen en onderwijzers gekort moeten worden; dan knapt er bij mij een snaar.
Want wat is die veel geroemde welvaart waard als zij niet in de eerste plaats de mensen die met pensioen zijn, de mensen die na een zwaar leven arbeidsongeschikt zijn, de mensen die het vuile werk opknappen of de moeders voor wie er geen werk is, ten goede komt. Wat is die welvaart waard als scholen en ziekenhuizen, als musea en bibliotheken, als bus en tram, als huursubsidie en studiebeurs er eerder op achter-dan vooruit gaan. Ik zal u zeggen wat die rijkdom mij waard is. Die rijkdom die
alleen in termen van overdaad, van bezit en nog meer
bezit wordt gemeten, zegt mij minder dan niets.
Wat mij aanspreekt is de zorg voor wie zorg behoeft, de bescherming van de cultuur, de levensvatbaarheid van de natuur, onderwijs en gezondheidszorg voor iedereen, en de solidariteit met ontwikkelingslanden.
Het kabinet dat er na 6 september moet komen mag u met die maat meten. In het eerste jaar en na vier jaar en naar ik hoop in de jaren daarna.
Dat kabinet zal in de eerste plaats de band herstellen tussen de inkomens van werknemers van bedrijven, werknemers in de collectieve sector en niet-werkenden. De afwijzing van de

koppeling per 1 juli jongstleden door CDA en VVD accepteren wij niet. Maar ook de op elkaar gestapelde achterstand van de jaren daarvoor dwingt tot reparatie. Door de eigen bijdragen in de gezondheidszorg af te schaffen, door openbaar vervoer meer betaalbaar te maken, door knelpunten in de beloning bij de overheid aan te pakken en door de belastingverhoging voor alleenstaanden terug te draaien. En mocht er meer ruimte zijn, nou u kent mijn gezindheid en mijn inzet.

Koopkrachtverbetering, zelfs voor de laagstbetaalden, kent ook bij ons een grens omdat voorzieningen en milieuherstel, onderwijs en investeringen ook een prijs vragen.Maar de laagstbetaalden én de beter betaalden zullen als de PvdA het voor het zeggen heeft wel in staat worden gesteld van kwaliteitsonderwijs, de beste gezondheidszorg en uitstekend openbaar vervoer gebruik te maken.

Die voorzieningen zijn van cruciaal belang, vormende waarde van onderwijs is belangrijk, voor alle leerlingen, of ze nu later met hun hoofd of met hun handen gaan werken. Daarom trekken we extra geld uit voor het onderwijs aan 12 tot 15 jarigen, voor bijscholing van leerkrachten. Daarom gaan we extra aandacht geven aan de leerlingen met de grootste achterstanden.Maar ook volwassenen moeten vaker naar school. Juist daarom willen we dat mensen met behoud van hun uitkering mogen studeren. Meer ouderen hebben langer zorg en soms verzorging nodig. In de zwakzinnigenzorgen en voor verpleeghuizen bestaan wachtlijsten.

Voor de bejaarden- en gezinszorg zijn in de toekomst meer uitgaven nodig. Dat zijn geen abstracties. Het gaat om onze ouders, onze buren en om ons zelf. Het gaat om het verder willen kijken en meer willen zien dan wat er in de goed gevulde huiskamer staat.

Voorzieningen zijn duur. Onze natuurlijke omgeving is onbetaalbaar en onvervangbaar. U weet wat er op het spel staat. Onze landbouw, industrie en dienstverlening blijkt in staat in onze dagelijkse behoeften en veel meer dan dat te voorzien. Maar er gaat vernietiging, vergiftiging en bedreiging mee gepaard.

De jaren negentig vragen een omschakeling van de economie. In Nederland, in Europa en mondiaal. Mevrouw Brundtland heeft het initiatief genomen voor een financiële inspanning ten behoeve van de bescherming van regenwoud, wereldzee en -klimaat.

In het bijzonder door investeringen in ontwikkelingslanden. In ons program is ruimte gemaakt voor ondersteuning van dat initatief. Want de jaren die komen zullen allesbeslissend zijn.

Die kabinetscrisis van 2 mei kan voor ons de weg wijzen. In de buitenlandse pers werd het de eerste regeringscrisis over het milieu genoemd. Wat veel eer, vind ik, maar als het de aanzet

voor een milieucampagne, een milieuformatie en een milieukabinet vormt zal ik daar niet rouwig om zijn. Geen wedstrijd wie groener is dan groen heb ik eerder gezegd. Geen wedstrijd in bezorgdheid.
Wel een vergelijking van voorstellen en werkelijke inspanningen.
Ons verkiezingsprogramma is uitermate ambitieus.
Het laat een inspanning zien die die van het kabinet, van de programma's van CDA en VVD met enkele miljarden overtreft. En ook groter is dan die van D66. Als we in staat worden gesteld het uit te voeren verdubbelen we de investeringen voor het milieu ten opzichte van de plannen van het kabinet Lubbers. Onze inspanning benadert het maximaal mogelijke voor een periode van vier jaar, maar dat maximaal mogelijk is tevens minimaal noodzakelijk.
Het CDA beseft dat niet.
Het CDA programma zegt wel vroom: "Op milieuterrein zijn te weinig resultaten geboekt".
Maar dat zal in 1994 nog steeds zo zijn als nu niet krachtig afstand wordt genomen van het tot de dag van vandaag gevoerde beleid.
Is het CDA daartoe serieus bereid?
Bereid tot het volledig terugnemen en herzien van het structuurschema Verkeer en Vervoer, omdat daarin onvemninderd wordt geschipperd tussen meer
asfalt en meer bussen?
Bereid tot het drastisch terugdringen van de uitworp van C02 door industrie en kerncentrales? In het NMP wordt van stabilisatie uitgegaan. Het zou de nekslag voor 80% van onze bossen.
Is het CDA werkelijk bereid rigoreuze stappen te zetten? Over de manier waarop valt te praten. Over het wanneer van maatregelen niet meer. Want de Nederlandse bossen moeten gered worden.
Maar het gaat niet alleen maar om geld.
Ook uw gedrag, ook mijn gedrag, ons energieverbruik, ons autogebruik, onze consumptie, en onze portemonnee ai zullen worden aangesproken. Ik durf u in de zonnige nadagen van de jaren tachtig te voorspellen dat andere tijden op de stoep staan. Onze manier van leven zal verandering ondergaan. Die economische omwenteling moet worden begeleid. Er zijn altijd krachten in de samenleving die zich tegen de lasten weten te beschermen en hun voordelen weten te behouden.
De PvdA zal er als geen ander voor zorgen dat ook de keuzen en inkomensgevolgen van een ingrijpend milieuprogramma naar draagkracht worden verdeeld. Ook bij groene groei blijft ons

motto; eerlijk delen.

#

Onze keuze voor rechtvaardigheid, voorzieningen van kwaliteit, voor onderwijs en milieu laat geen ruimte voor belastingverlaging in de jaren na 1990. En bovendien willen wij de belastingverlaging per 1 januari 1990 in het kader van Oort beperken. Dat onderscheidt ons van CDA, VVD én D66.

Wij trekken konsekwenties uit onze keuze voor kwaliteit, ook financieel.Daarom dan moet niemand mij komen vertellen dat we geen kant op kunnen omdat er geen geld is, of geen maatregelen te bedenken zijn. Want dan zijn ze aan het verkeerde adres. Wij kunnen ook rekenen, sterker; Wöltgens, Kombrink en Vermeend kunnen berekenen hoeveel belastingverlaging er in een glas water of een politieagent zit als het moet. Gelukkig hebben ze zich aan opeenvolgende begrotingen, PvdA- alternatieven en ons verkiezingsprogramma gewijd.

De financiële onderbouwing van alles dat de PvdA presenteert en pretendeert is solide en sober en verdient het keurmerk van Kok als u begrijpt wat ik bedoel. Maar ik wil van de andere kant evenmin horen dat een inzet, een doel of een ideaal zijn waarde verliest als je aangeeft hoe die in werkelijkheid te bereiken. Als je hebt nagedacht over de kosten, het evenwicht en het werkelijke effekt.

Mijn Partij van de Arbeid is wat dat betreft de partij van Jan Tinbergen. Een hoofd en een hart.De meest idealistische en betrokken maar ook de meest wiskundig onderlegde econoom die Nederland en de PvdA ooit heeft gekend.

De geschiedenis van Europa gaat een nieuwe fase in. Confrontatie, bewapening en afschrikking kunnen plaats gaan maken voor gedeelde veiligheid, ontwapening en samenwerking op velerlei terrein.

Het overwinnen van de kunstmatige scheidslijnen in het na-oorlogse Europa is steeds minder een utopie en steeds meer een reëel perspectief. Het is onze opdracht om de kansen die de huidige tijd biedt ook daadwerkelijk aan te grijpen.

President Bush van de Verenigde Staten heeft op de NAVO-top in Brussel het belang erkend van de ontwikkelingen in de Sovjet-Unie die door partijleider Gorbatsjov in een adembenemend tempo in gang zijn gezet. Dat is positief, na de eerdere grote terughoudendheid aan Amerikaanse zijde. President Bush heeft er ook consequenties aan verbonden door zelf met verderreikende voorstellen voor conventionele ontwapening te komen. Dat is goed, maar er is

meer.
Gorbatsjov heeft gisteren in Straatsburg eenzijdige reducties aangekondigd van korte-afstand wapens als de onderhandelingen over die wapens beginnen.
Bush wil daar nu niet op ingaan. Dat lijkt met niet verstandig.
En dat zal ik president Bush ook zeggen, wanneer ik hem de volgende week zie.
We moeten nu én gaan onderhandelen over de kernbewapening in Europa en de conventionele wapens. Tegelijk.
Daarvoor spreekt de PvdA zich samen met de Westeuropese zusterpartijen uit.
CDA en VVD wilden daar eigenlijk tot voor kort niets van weten. Dat gaat veranderen. De fronten verschuiven in de richting van de 3de 0- optie, die wij willen; met akkoorden over én kernwapens én conventionele wapens. Wij hebben geen tactische kernwapens nodig om ons op ons gemak te voelen. Integendeel.
Ontspanningspolitiek betekent ook meer aandacht voor de niet-militaire verhoudingen.
We kunnen en moeten meer ruimte krijgen om te vechten voor een beter milieu, ook in Oost-Europa. Een energiecentrale in Polen vervuilt 40 keer meer dan een Nederlandse. Laten we daar iets aan doen met defensiegeld uit Oost en West.
Ontspanningspolitiek gaat ook over mensen. In Hongarije wordt het prikkeldraad aan de grens met Oostenrijk weer opgerold. De Hongaarse schrijver Konrad vroeg onlangs een visum aan bij de Nederlandse ambassade in Boedapest. Hij kreeg een visum voor vier dagen. Hij had "onvoldoende middelen van bestaan" voor een langer verblijf in Nederland.
Nu de grens aan de ene kant meer open wordt willen wij hem van onze kant toch niet sluiten. Een kabinet met de PvdA heet Konrad echt welkom.
De politieke machtsverhoudingen in Nederland verschuiven slechts langzaam. Eerst na de oorlog kon de sociaal-democratie op nationaal niveau een stempel drukken op het regeringsbeleid. In soberheid en solidariteit werd door Willem Drees de basis voor de verzorgingsstaat gelegd.
De tweede waterscheiding vond in de jaren zestig plaats toen de confessionele meerderheid verdween. Het kabinet-Den Uyl was een herkenbaar centrumlinks kabinet dat vorm gaf aan de idealen van een nieuwe generatie: een rechtvaardige spreiding van inkomen, kennis en macht.Na 1977 zijn wij er nauwelijks aan te pas gekomen. Sinds de vorming van het CDA is de christen-democratie in staat gebleken opnieuw een zwaar stempel, een te zwaar stempel op het beleid te drukken.

Niet alleen als vaste, maar ook voortdurend als grootste coalitiepartner. Drie kabinetten-Van Agt en twee kabinetten-Lubbers waren het gevolg.
Ik richt mij tot al die mensen -en dat zijn er heel veel- die verandering willen. Of zij zich progressief liberaal, christen-radicaal, links, vooruitstrevend of gewoon verstandig noemen. Verandering in beleid, verandering in toon, verandering in mentaliteit. Ik weet heel zeker dat